

KONAČNI SALDO

Pravosudni saldo kriminala u pretvorbi: Za preko 700 pretvorbenih nezakonitosti osuđeno 12 ljudi

Samo kroz prodaju imovine izuzete iz pretvorbe poduzeća nastala šteta od 484 milijuna tadašnjih DEM.

Foto: Vedran Marjanović | Objavljeno: 23. kolovoz 2024. 15:09

Share Post Email

Na kraju pravosuđne borbe s kriminalom u pretvorbi i privatizaciji za vrijeme Domovinskog rata i ratnog profiterstva, sva su se kola slomila na bivšem premijeru Ivi Sanaderu iako mu uopće nije suđeno za kriminal u pretvorbi.

© Goran Mekjak/Erupix/Erupix

Neuspjeh države u obračunu s kriminalom u pretvorbi i privatizaciji zacijelo je jedan od najvećih promašaja politike, javne administracije i pravosuđa u suvremenoj Hrvatskoj. Razmjeri tog promašaja, da stvar bude gora, više se ni ne prate u službenoj statistici Državnog odvjetništva koje je zajedno s USKOK-om zaduženo za procesuiranje i kaznenih djela u pretvorbi i privatizaciji.

Donošenjem Zakona o nezastarijevanju kaznenih djela ratnog profiterstva i kaznenih djela iz pretvorbe i privatizacije 2011. država je de facto priznala kako se s procesuiranjem pretvorbenog kriminala zakasnilo i da su potrebni 'specijalni' zakoni i 'pravni lijekovi' kako bi se taj zaostatak nadoknadio. U svakom slučaju, iako su se policija, Državno odvjetništvo (DORH) i sudovi privatizacijskim kriminalom bavili i prije ulaska Državne revizije u 2006. poduzeća koja su prošla pretvorbu, prvim početkom obračuna države s nezakonitostima u privatizaciji smatra se 2004. kada su rezultati revizije dostavljeni i istražnim organima.

- Obavljanjem revizije pretvorbe i privatizacije utvrđeno je ukupno 1 936 nepravilnosti. Od ukupnog broja utvrđenih nepravilnosti, 1 215 nema obilježje kažnjivog djela, odnosno zakonima nisu propisane sankcije – navodi se u završnom izvješću Državne revizije nakon obrade poduzeća koja su prošla pretvorbu i njihovih tvrtki-kćeri.

Krađa imovine

Od 721 nepravilnosti koju su u pretvorbi pronašli revizori, u 271 slučaju radilo se o sumnji na kazneno djelo, a ostalo su prekršaji te gospodarski i prijestupi na tržištu vrijednosnica.

- Za nepravilnosti za koje je ocijenjeno kako postoji osnovana sumnja da imaju obilježja kaznenog djela, podnesena je 71 kaznena prijava nadležnom državnom odvjetništvu. Također, za nepravilnosti za koje je ocijenjeno kako postoji osnovana sumnja da imaju obilježja kaznenog djela, ali s obzirom na vrijeme počinjenja radnje, odnosno nedovoljan broj dokaza za opisano činjenično stanje, umjesto kaznene prijave, u dogovoru s Državnim odvjetništvom, dostavljeno je nadležnom odvjetništvu 107 prijava u obliku izvješća, sa svim elementima koje sadrži i kaznena prijava – navode revizori, prema čijim su prijavama najčešće nezakonitosti u privatizaciji bile prodaja imovine tvrtke koja nije uvrštena u vrijednost imovine prilikom pretvorbe, pretvaranje neosnovanih potraživanja u vlasništvo nad poduzećem i pogrešan izračun vrijednosti tvrtke. Samo kroz prodaju imovine izuzete iz pretvorbe, prema istome izvoru, država je oštećena za 484 milijuna tadašnjih DEM. Dodatnih 356 milijuna tadašnjih DEM šteta je temeljem prevaranja spornih potraživanja u vlasničke udjele poduzeća. Brojci od 178 prijava koje su revizori dostavili DORH-u, treba pridodati i 93 istrage u tvrtkama iz pretvorbe koje je DORH pokrenuo po službenoj dužnosti i nevezano za rad revizije.

Već 2005. DORH je, podnoseći izvješće Saboru o istragama temeljem spomenutih prijava Revizije, upozorio kako dio propisa prema kojima su sprovedene pretvorbe poduzeća, poput odredbi Zakona o pretvorbi o procjeni vrijednosti poduzeća, nisu do kraja precizni i cjeloviti, što će, zaključuje se, znatno otežati utvrđivanje činjenica i okolnosti o postojanju kaznenih djela iz pretvorbe.

- Pogrešne procjene vrijednosti društvenog kapitala poduzeća posljedica su i propusta od strane odgovornih osoba u Hrvatskom fondu za privatizaciju, jer se nisu poštovale obavezne upute za provedbu članka 11. Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća. Tako npr. prema nalogu Državnog ureda za reviziju kod 'Badel Bapa' procjena je bila 10 milijuna DEM niža od stvarne. Suglasnosti na ovako pogrešne procjene davale su se uglavnom tijekom 1992. i 1993. godine, pa su svi ovi protupravni oblici kaznenih radnji zastarjeli – upozorio je DORH u spomenutom izvješću.

Kakav će saldo DORH-a u procesuiranju pretvorbenog kriminala biti u mandatu novog glavnog državnog odvjetnika Ivana Turudića ostaje za vidjeti.

© Zlatko Dizdžić/Erupix/Erupix

Odbačaji prijava

Gledajući 'ograde' koje je DORH postavio u odnosu na mogući uspjeh progona kriminala koji su državni revizori prijavili, ne čudi porazna statistika da je od spomenutih 178 prijava već 2005. odbačeno njih 97, od čega 47 zbog zastare. Dok je praktički svaka druga prijava Revizije odbačena, svega njih 18 ili oko 10 posto je rezultiralo optužnicom a 52 prijave su 2005. u fazi izvida i istražnih postupaka.

Kada su u pitanju pravomoćne sudske presude za kriminal u pretvorbi, do 2005. izrečene su samo četiri osuđujuće presude, ali nijedna bezuvjetna 'zatvorska', već se radilo u uvjetnim i osudama s bezuvjetnom naknadom štete nastale u pretvorbi.

- Kako je Zakon o reviziji pretvorbe i privatizacije donesen 2001. godine, dakle znatno nakon početka pretvorbe i privatizacije, to je veliki je broj kaznenih prijava odbačen zbog zastare, koja je nastupila prije podnošenja kaznene prijave. Naime i za teža prijavljena kaznena djela relativna zastara nastupa deset godina nakon počinjenja djela i u koliko prijava nije bila podnesena na vrijeme da se u tom roku pokrene kazneni postupak, državno odvjetništvo mora odbaciti prijavu – navodi DORH.

Što se s prijavama Državne revizije događalo neposredno nakon 2005., nema službenih i(li) javno objavljenih podataka, no činjenica da se šest godina kasnije pribjeglo donošenju Zakona o nezastarijevanju kaznenih djela ratnog profiterstva i kaznenih djela iz pretvorbe i privatizacije jasno ukazuje da značajnijeg pomaka nije bilo.

Osam presuda

Prvi put nakon donošenja spomenutog zakona o nezastarijevanju pretvorbenog kriminala DORH je s podacima o pripadajućim istragama izašao 2014., na kraju mandata dugogodišnjeg glavnog državnog odvjetnika **Mladena Bajića**, navevši kako obrađuju 69 prijava iz pretvorbe i privatizacije.

Mladen Bajić obnašao je dužnost glavnog državnog odvjetnika od 2002. do 2014. kada je naglasak u radu DORH-a bio upravo na progonu pretvorbenog kriminala.

© Tomislav Krizita/Erupix/Erupix

- U 12 predmeta je istraga u tijeku, u 49 predmeta je izmijenjena ili podignuta optužnica pozivom na Zakon o nezastarijevanju kaznenih djela ratnog profiterstva i kaznenih djela iz pretvorbe i privatizacije, dok su sudovi donijeli osam presuda – naveo je DORH. Pod istragom za kriminal u pretvorbi, prema istome izvoru, tijekom 2015. su bila 84 osumnjičenika, od čega njih 47 s podignutom optužnicom ali bez prvostupanjske sudske presude. Kada se potonji podaci o sudskim presudama za kriminal u pretvorbi zbroje s onima iz 2005., dolazi se do 'mršavih' 12 okončanih sudskih postupaka s svega četiri pravomoćne osuđujuće presude.

- Poteškoće u radu na ovakvim predmetima su nedostupnost relevantne financijske i druge dokumentacije koja često nije cjelovito dostupna ili više nije uopće raspoloživa zbog proteka zakonskih rokova za njeno čuvanje, a protek vremena ima i znatne negativne učinke na iskazivanje svjedoča, u pravilu mahom starije životne dobi, da detaljno, okolnosno i vjerodostojno rekonstruiraju prošle događaje, te vjerodostojno iskazuju o događanjima od relevantnog značaja za kazneno djelo – navodi se u izvješću DORH-a iz 2014.. O utjecaju 'zuba vremena' na ishode optužnica za privatizacijski kriminala može, među ostalim, poslužiti podatak da je DORH 2016. morao odbaciti tri kaznene prijave zbog smrti osumnjičenika ili zdravstvene nesposobnosti.

Sanaderov paradoks

Opća je ocjena da istrage i sudski postupci u progonu pretvorbenog kriminala nisu rezultirali značajnijim brojem pravomoćnih sudskih presuda.

- Malo je izgledno, i unatoč nesmanjenom trudu državnog odvjetništva na procesuiranju ratnih profitera i osoba koje su počinile kaznena djela u procesu pretvorbe i privatizacije, da bi daljnjim protekom vremena bilo opravdano očekivati značajnije pozitivne pomake i rezultate u procesuiranju ovih kaznenih djela kakvi su se predviđali i očekivali prilikom donošenja zakona – zaključuje DORH u poglavlju o procesuiranju kaznenih djela iz pretvorbe unutar redovitog godišnjeg izvješća o radu iz 2018.. Od 2020. DORH u svojim godišnjim izvješćima više ne ažurira podatke o broju osumnjičenih za kaznena djela iz pretvorbe i pravomoćnim presudama. Pokušali smo u Državnom odvjetništvu doznati kakvi su pokazatelji o procesuiranju pretvorbenog kriminala za 2023., ali nismo dobili traženi odgovor.

S obzirom na spomenutih preko 700 pronađenih nezakonitosti u pretvorbi, paradoks je da se najzvučnija pravomoćna sudska presuda temeljem Zakona o nezastarijevanju ratnog profiterstva i kriminala u pretvorbi i privatizaciji ne odnosi na kriminal u pretvorbi. Riječ je o osuđujućoj presudi bivšem premijeru **Ivi Sanaderu** u aferi Hypo iz 2018., ali je i ona kasnije oborena na Vrhovnom sudu, kao i na ponovljenim suđenjima na zagrebačkom Županijskom sudu.

Ovaj tekst objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa poticanja novinarske izvrsnosti.

#Pretvorba #Privatizacija #Ivi Sanader

Želite li dopuniti temu ili prijaviti pogrešku u tekstu?